

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2011)

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»



Διαδικτυακές Κοινότητες: Διερεύνηση προσδοκιών εκπαιδευτικών & χρήσης υπηρεσιών

Α. Κώστας, Κ. Βρατσάλης, Α. Σοφός

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κώστας Α., Βρατσάλης Κ., & Σοφός Α. (2023). Διαδικτυακές Κοινότητες: Διερεύνηση προσδοκιών εκπαιδευτικών & χρήσης υπηρεσιών . *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0423–0434. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4789>

Διαδικτυακές Κοινότητες: Διερεύνηση προσδοκιών εκπαιδευτικών & χρήσης υπηρεσιών

Α. Κώστας¹, Κ. Βρατσάλης², Α. Σοφός³

^{1,2,3}Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
{apkostas_bratsal, Isofos}@aegean.gr

Περίληψη

Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε μια διαδικτυακή κοινότητα προσφέρει δυνατότητες ανταλλαγής ιδεών, δημιουργίας ομότιμων συνδέσμων και ανάπτυξης συνεργατικών δικτύων μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Η συνεχώς αυξανόμενη χρήση διαδικτυακών κοινοτήτων από τους εκπαιδευτικούς απαιτεί μια διερευνητική προσέγγιση τόσο της λειτουργίας όσο και του δυναμικού ρόλου τους στην ευρύτερη επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Με αυτή την εργασία, γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης της χρήσης επιλεγμένων ελληνικών κοινοτήτων, καθώς διερευνάται ποιές είναι οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών μέσα από την συμμετοχή τους σε αυτές και ποια είναι τα χαρακτηριστικά χρήσης αυτών των υπηρεσιών.

Λέξεις κλειδιά: Διαδικτυακές Κοινότητες, Επαγγελματική Εξέλιξη Εκπαιδευτικών.

1. Εισαγωγή

Η έννοια του «επαγγελματισμού» για τον εκπαιδευτικό αποτελεί αντικείμενο διαλόγου τις τελευταίες δεκαετίες και αφορά την αυτοαντίληψη που διαμορφώνει ο εκπαιδευτικός για το επάγγελμά του σε σχέση με την κοινωνική του θέση (*status*) και υπόληψη (*honor*), καθώς επίσης και με τις στρατηγικές που επιλέγει ο ίδιος, προκειμένου να διαχειριστεί την πλέον διαφοροποιημένη επαγγελματική του ταυτότητα (Γκότοβος, 1990). Φαινόμενα όπως η ψηφιοποίηση, η σύγκλιση και η παγκοσμιοποίηση και οι διαφοροποιήσεις που επιφέρουν στην οργάνωση των κοινωνικών υποσυστημάτων, άρα και του εκπαιδευτικού υποσυστήματος, διαμορφώνουν ένα πλαίσιο διαλόγου γύρω από τον επαγγελματισμό του εκπαιδευτικού (Κρον/Σοφός 2007), ο οποίος υπόκειται σε αλλαγές που σχετίζονται τόσο με διαχρονικούς (π.χ. κοινωνία, οικονομία, θεσμοί), όσο και με σύγχρονους παράγοντες, όπως η χρήση των Νέων Μέσων στην εκπαίδευση, η αναγκαιότητα ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς (Whitehouse et al., 2010), καθώς και το ατομικό, κοινωνικό και επιστημονικό του υπόβαθρο. Ο εκπαιδευτικός του 21^{ου} αιώνα, στην προσπάθειά του να ανταπεξέλθει στις νέες απαιτήσεις και προκλήσεις του επαγγέλματος, θα πρέπει μεταξύ άλλων να υιοθετήσει ως πρακτική του την Δια Βίου Μάθηση, για να μπορεί να διατηρεί ισχυρά αντανεκλαστικά στις αλλαγές (Hargreaves, 2000; Whitehouse et al., 2010). Η διαπίστωση αυτή αποτυπώνεται και στο κείμενο «Πρόταση για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών» (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2009): «... Σε ό,τι αφορά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι διεθνείς τάσεις καταδεικνύουν την αναγκαιότητα για μετάβαση από

την τυπική ή/και αποσπασματική επιμόρφωση σε διαδικασίες διά βίου ανάπτυξης του εκπαιδευτικού με στόχο τη δημιουργία μιας νέας επαγγελματικής συνείδησης.» (σελ. 5). Στο γενικό αυτό πλαίσιο, οι διαδικτυακές κοινότητες αποτελούν ένα δυναμικό μέσο επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς όπου μέσα από την συμμετοχή τους προσδοκούν είτε επαγγελματική εξειδίκευση και πιστοποίηση, είτε επαγγελματική στήριξη, καθοδήγηση και έμπνευση (Comu, 2004; Lloyd & Duncan-Howell, 2010; Schlager et al., 2002; Whitehouse et al., 2010; Γλέζου & Γρηγοριάδου, 2010; Παπαδοπούλου & Βασάλα, 2010).

2. Έννοιες και Ορισμοί

Ο Rheingold (1993), στον οποίο αποδίδεται και ο όρος «*Virtual Community*» χαρακτηρίζει τις **Ηλεκτρονικές (ή Δυναμικές) Κοινότητες** ως «...κοινωνικές συναθροίσεις μέσα στο δίκτυο όπου αρκετοί άνθρωποι συνεχίζουν, παρά τις αντιξοότητες, να συμμετέχουν σε δημόσιες συζητήσεις, με επαρκή ανθρώπινα συναισθήματα διαμορφώνοντας έναν ιστό διαπροσωπικών σχέσεων στον κυβερνοχώρο» ενώ η Preece (2000) ορίζει την **Διαδικτυακή Κοινότητα** ως «...ένα σύνολο ανθρώπων που αλληλεπιδρούν σε ένα εικονικό περιβάλλον, έχοντας ένα κοινό σκοπό, καθορισμένες πολιτικές και νόρμες συμπεριφορών». Υπό την γενικότερη έννοια της μάθησης και εκπαίδευσης, η **Κοινότητα Μάθησης (Community of Learning)** ορίζεται από τους Kilpatrick et al. (2003) ως «...σχηματισμοί ανθρώπων που μοιράζονται ένα κοινό στόχο, συνεργάζονται, αντλούν ο ένας από τον άλλον, σέβονται τις διαφορετικές οπτικές, προωθούν ενεργά μαθησιακές ευκαιρίες, δημιουργώντας ένα δραστήριο συνεργατικό περιβάλλον, ενισχύοντας το δυναμικό των μελών, δημιουργώντας νέα γνώση», ενώ υπό την έννοια της επαγγελματικής και εκπαίδευσης η **Κοινότητα Πρακτικής (Community of Practice)** ορίζεται από τους Wenger et al. (2002) ως «...ομάδα ατόμων τα οποία μοιράζονται κοινές ανησυχίες, κοινό σύνολο προβλημάτων ή κοινό πάθος σε κάποιο τομέα ενδιαφέροντος και τα οποία εμβαθύνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους σε αυτό το τομέα μέσα από την μεταξύ τους αλληλεπίδραση σε συνεχή βάση». Οι διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής δυναμικά προάγουν τόσο τυπικές/μη τυπικές όσο και άτυπες μορφές μάθησης (Schwier et al., 2008; Andreatos, 2007), όπου με τον όρο «τυπική μάθηση» αναφερόμαστε στην ύπαρξη συγκεκριμένου προγράμματος σπουδών μέσω κάποιου φορέα, με καθορισμένους μαθησιακούς στόχους, αξιολόγηση και σκόπιμη συμμετοχή, ενώ με τον όρο «άτυπη μάθηση» αναφερόμαστε σε όλες εκείνες τις καθημερινές ενέργειες που σχετίζονται με την προσωπική και επαγγελματική μας δραστηριότητα, είναι μη δομημένη αναφορικά με το μαθησιακό περιεχόμενο και αποτέλεσμα, δεν έχει αξιολόγηση και η συμμετοχή μπορεί να είναι μη σκόπιμη και μη προκαθορισμένη. Επιπλέον με την ραγδαία εξάπλωση των υπηρεσιών του Web 2.0 προάγεται όχι μόνο η μάθηση αλλά και η συλλογική δημιουργικότητα, αφού οι ηλεκτρονικές κοινότητες αναπτύσσονται συνήθως «από κάτω προς τα πάνω» (*bottom-up*), επιτρέπουν αποτελεσματικότερη ανταλλαγή γνώσης και αποτελούν μέσο δημιουργίας σχέσεων ατόμων και ομάδων με κοινά ενδιαφέροντα (π.χ. επαγγελματικά). Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, μπορεί να υποστηριχθεί η ατομική ανάπτυξη

τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, ενθαρρύνοντας τον εκπαιδευτικό προς μια αυτό-οργανωμένη διαδικασία επαγγελματικής εξέλιξης (*Teacher Professional Development - TPD*) ως ενδυνάμωση και εμπλουτισμό της ατομικής και εκπαιδευτικής του υπόστασης, διαμέσου της ευαισθητοποίησης και της διεύρυνσης του γνωσιακού υπόβαθρου του (Darling-Hammond, 1994).

3. Έρευνα

3.1 Σκοπός & Ερωτήματα

Βασικός σκοπός της έρευνας, η οποία έλαβε χώρα το 1^ο εξάμηνο του 2010, ήταν να εξάγει συμπεράσματα σχετικά με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε διαδικτυακές κοινότητες, οι οποίες *οργανώνονται σε εθελοντική βάση από τους εκπαιδευτικούς και υποστηρίζουν κυρίως άτυπες μορφές επιμόρφωσης και μάθησης*.

Στο παρόν άρθρο, παρουσιάζονται αποτελέσματα στα εξής ερωτήματα:

E1: προσδοκίες εκπαιδευτικών από τις κοινότητες στις οποίες είναι μέλη

E2: τρόπος χρήσης των διαδικτυακών υπηρεσιών στις κοινότητες

(5 υπο-ερωτήματα)

- **Ερ.1:** Πως χρησιμοποιώ τις Υπηρεσίες τις Ιστοσελίδας;
- **Ερ.2/3:** Αν κατεβάζω/ ανεβάζω, τι περιεχόμενο κατεβάζω ανεβάζω;
- **Ερ.4/5:** Αν προσφέρω/ζητάω, σε τι θέματα προσφέρω/ζητάω βοήθεια σε/από συναδέλφους;

3.2 Μεθοδολογία

Η βασική έρευνα για την συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε κοινότητες διενεργήθηκε με τη χρήση ενός ερωτηματολογίου, η σχεδίαση του οποίου βασίστηκε σε διεθνή βιβλιογραφία και χωρίστηκε σε 5 βασικούς άξονες:

- **Δημογραφικά στοιχεία:** φύλο, ηλικία, έτος διορισμού, βαθμίδα εκπαίδευσης, τόπος εργασίας, σπουδές (προπτυχιακές, μεταπτυχιακές, επιμόρφωση στις ΤΠΕ).
- **Προσδοκίες εκπαιδευτικών:** μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση, οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί δυνητικά συμμετέχουν σε διαδικτυακές εκπαιδευτικές κοινότητες ομαδοποιήθηκαν σε 11 ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, έτσι ώστε να διερευνηθεί η σχετική σημαντικότητα τους στην ελληνική πραγματικότητα, πάντα αναφορικά με θέματα συνεργασίας, επικοινωνίας, εξέλιξης, μάθησης, αυτό-βελτίωσης, κ.λ.π., μεταξύ των εκπαιδευτικών.
- **Τρόπος χρήσης των υπηρεσιών:** εδώ διερευνάται με ποιο τρόπο κάνουν χρήση συγκεκριμένων υπηρεσιών των διαδικτυακών κοινοτήτων οι χρήστες

αναφορικά με θέματα δημιουργίας προφίλ, επικοινωνίας, διαμοιρασμού περιεχομένου, συνεργασίας, παροχής βοήθειας σε συναδέλφους, αρθρογραφίας, κ.λ.π.

- **Δείκτης Αίσθησης Κοινότητας (SCI-2)** (Chavis et al., 2008): το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελεί μια από τις πλέον συχνά χρησιμοποιούμενες ποσοτικές μεθόδους στις κοινωνικές επιστήμες για τη μέτρηση του βαθμού ανάπτυξης κοινότητας και αξιολογεί τη διάσταση της συμμετοχής, της επιρροής, της κοινής συναισθηματικής σύνδεσης και της αναγκαιότητας επικοινωνίας των μελών της κοινότητας.
- **Concerns Based Adaptation Model (CBAM)** (Hall et al., 1998): το συγκεκριμένο εργαλείο περιγράφει επίπεδα προβληματισμού που μπορεί να βιώνουν οι φορείς μιας καινοτομίας, που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν σε διαδικτυακές εκπαιδευτικές κοινότητες.

Λόγω του μεγάλου όγκου δεδομένων, στο συγκεκριμένο άρθρο γίνεται παρουσίαση αποτελεσμάτων μόνο στους άξονες 1-3. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε στα μέλη επιλεγμένων διαδικτυακών κοινοτήτων είτε άμεσα (ανάρτηση στην ιστοσελίδα) είτε έμμεσα από τον διαχειριστή της ιστοσελίδας και το οποίο περιελάμβανε 19 κλειστές ερωτήσεις και 1 ερώτηση ανοικτού τύπου. Η επιλογή των ιστοσελίδων ακολούθησε την εξής διαδικασία: έγινε αναζήτηση (διαδικτυακοί κατάλογοι, Google) ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο (.gr) οι οποίες πληρούσαν κάποιες ελάχιστες προδιαγραφές ώστε να θεωρηθούν εκπαιδευτικές κοινότητες, όπως π.χ. εγγραφή μελών, προφίλ χρήστη, δυναμικό περιεχόμενο με θεματική οργάνωση, δυνατότητα διαμοιρασμού περιεχομένου, εργαλεία ασύγχρονης επικοινωνίας, ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας, κ.ά. Από ένα αρχικό σύνολο **37** ιστοτόπων, τελικά προκρίθηκαν **24** ιστότοποι στους οποίους στάλθηκε το ερωτηματολόγιο και λάβαμε συνολικά **176** συμπληρωμένα ερωτηματολόγια από χρήστες **19** ιστοτόπων (Παράρτημα Α). Για την ανάλυση των απαντήσεων των ερωτηματολογίων έγινε χρήση του λογισμικού SPSS 17.0, όπου υπολογίσθηκαν τα βασικά περιγραφικά στατιστικά μεγέθη όπως η συχνότητα εμφάνισης, όσο και τα *Crosstabs* με *Chi-square Tests* (X^2) για τον έλεγχο της στατιστικής συσχέτισης ανάμεσα σε επιμέρους μεταβλητές του δείγματος.

4. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

4.1 Δημογραφικά Στοιχεία

Παρατηρείται ένα σχετικά αντιπροσωπευτικό δείγμα στην κατανομή του φύλου των χρηστών (Πίνακας 1) και ηλικιακή συγκέντρωση (Πίνακας 2) μεταξύ 30-50 ετών (>72%), ίσως επειδή αυτή η ηλικιακή ομάδα σχετίζεται συνήθως με την πλέον

παραγωγική και δυναμική περίοδο στη ζωή ενός εργαζόμενου και άρα παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον για θέματα επιμόρφωσης και συνεργασίας. Επίσης, παρατηρείται υψηλή συγκέντρωση χρηστών (Πίνακας 3) διορισμένων μετά το 2000 (>52%) κάτι που ίσως σχετίζεται με το μεγάλο «κύμα» διορισμών της τελευταίας δεκαετίας και μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών που διαμένουν εκτός Αθηνών (>63%) (Πίνακας 4), γεγονός που ενισχύει τον «αποκεντρωτικό χαρακτήρα» του Διαδικτύου.

Πίνακας 1: Κατανομή Φύλου Χρηστών

Φύλο	Συχνότητα (%)
Ανδρας	93 (52,8)
Γυναίκα	83 (47,2)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 2: Έτος Γεννήσεως Χρηστών

Περίοδος	Συχνότητα (%)
1959 <	32 (18,2)
1959-1970	94 (53,4)
1970-1979	33 (18,8)
1980-1988	17 (9,7)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 3: Έτος Διορισμού Χρηστών

Περίοδος	Συχνότητα (%)
1994 <	43 (24,4)
1995-1999	22 (12,5)
2000-2004	49 (27,8)
2005-2008	33 (18,8)
> 2009	10 (5,7)
Δεν επιλέχθηκε	19 (10,8)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 4: Τόπος Διαμονής

Πόλη	Συχνότητα (%)
Αθήνα	64 (36,4)
Θεσσαλονίκη	12 (6,8)
Ηράκλειο	8 (4,5)
Πειραιάς	6 (3,4)
Γιάννενα	5 (2,8)
Λοιπές Πόλεις	81 (46,1)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 5: Συχνότητα Χρήσης

Επισκέψεις ανά εβδομάδα	Συχνότητα (%)
1-5	113 (64,2)
6-10	30 (17,0)
11-20	18 (10,2)
21-30	15 (8,5)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 6: Βαθμίδα Υπηρεσίας Χρηστών

Εκπαιδευτική Βαθμίδα	Συχνότητα (%)
Πρωτοβάθμια	48 (27,3)
Δευτεροβάθμια	95 (54,0)
Δια Βίου Εκπαίδευση	4 (2,3)
Τεχνική-Επαγγελματική	4 (2,3)
Τριτοβάθμια	22 (12,5)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 7: Κατανομή Πτυχίου Χρηστών

Πτυχίο	Συχνότητα (%)
Θετικών Επιστημών	88 (50,0)
Παιδαγωγικών	49 (27,8)
Φιλολογίας	13 (7,4)
Πληροφορικής ΑΕΙ	5 (2,8)
Γεωλογίας	4 (2,3)
Πληροφορικής ΤΕΙ	4 (2,3)
Οικονομικών ΑΕΙ	3 (1,7)
Λοιπών ΑΕΙ	3 (1,7)
Οικονομικών ΤΕΙ	2 (1,1)
Φυσικής Αγωγής	2 (1,1)
Λοιπά ΤΕΙ	2 (1,1)
Μηχανικοί/Μηχανολόγοι	1 (0,6)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 8: Επιμόρφωση σε ΤΠΕ

Επιμόρφωση	Συχνότητα (%)
ΝΑΙ	122 (69,3)
ΟΧΙ	54 (30,7)
Σύνολο	176 (100)

Πίνακας 9: Μεταπτυχιακές Σπουδές

Μεταπτυχιακές Σπουδές	Συχνότητα (%)
ΟΧΙ	98 (55,7)
ΝΑΙ	78 (44,3)
Σύνολο	176 (100)

Αναφορικά με την βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία υπηρετούν (Πίνακας 6), παρατηρείται μια συγκέντρωση κυρίως στην Δευτεροβάθμια (54%) γεγονός που ενισχύεται και από την κατανομή πτυχίων (Πίνακας 7) στις θετικές επιστήμες

(μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία) στο 50% των χρηστών. Επίσης, μεγάλο ποσοστό (69,3%) του δείγματος (Πίνακας 8) δήλωσε πως έχει επιμορφωθεί στις ΤΠΕ ενώ σε ποσοστό 55,7% (Πίνακας 9) δήλωσε πως δεν κατέχει τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

4.2 Ε1: προσδοκίες εκπαιδευτικών από τις κοινότητες στις οποίες είναι μέλη

Πίνακας 10: Προσδοκίες Εκπαιδευτικών

Τι Προσδοκώ από την Συμμετοχή μου στην Ιστοσελίδα*	Συχνότητα (%**)	X ²
Να αναζητήσω νέο εκπαιδευτικό υλικό για την διδασκαλία μου	144 (81,8)	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΠΕ X ² = 4,169, df=1, p=0,041
Να ενημερωθώ	134 (76,1)	-
Να βελτιώσω τον τρόπο εργασίας μου ως εκπαιδευτικός	117 (66,5)	-
Να βελτιώσω τις δεξιότητες μου ως εκπαιδευτικός	107 (60,8)	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ X ² =6,849, df=1, p=0,009
Να εμπλουτίσω τις επιστημονικές μου γνώσεις	105 (59,7)	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ X ² = 4,085, df=1, p=0,043
Να αναζητήσω βοήθεια από συναδέλφους	97 (55,1)	-
Να επικοινωνήσω με συναδέλφους	97 (55,1)	ΕΤΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ X ² = 15,256, df=5, p=0,019
Να συνεργαστώ με συναδέλφους	96 (54,5)	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ X ² = 8,301, df=1, p=0,004 ΕΤΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ X ² = 12,252, df=5, p=0,031
Να βελτιώσω ή να τροποποιήσω τις διδακτικές τεχνικές μου	95 (54,0)	ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ X ² = 9,985, df=3, p=0,019
Να προσφέρω βοήθεια σε συναδέλφους	95 (54,0)	-
Να καταξιωθώ προσωπικά & επαγγελματικά	15 (8,5)	-
Άλλο / Ψυχαγωγία	3 (1,7)	-

*ερώτηση πολλαπλών επιλογών, **σε σύνολο 176 χρηστών

Για την διερεύνηση του ερωτήματος χρησιμοποιήθηκε μια ερώτηση πολλαπλών επιλογών στην οποία οι χρήστες απάντησαν σύμφωνα με τον Πίνακα 10. Από τα σχετικά αποτελέσματα παρατηρείται πως το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών που πήραν μέρος στην έρευνα προσδοκούν στην πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας τους, καθώς και σε ενημέρωση. Το γεγονός αυτό δείχνει πως το Διαδίκτυο εξακολουθεί πρωτίστως να αντιμετωπίζεται από τους περισσότερους χρήστες ως ένα μεγάλο αποθετήριο περιεχομένου και δευτερευόντως (όπως φαίνεται από τα υπόλοιπα στοιχεία του Πίνακα 10) ως ένα περιβάλλον συνεργασίας. Σημαντικά επίσης είναι τα ποσοστά των εκπαιδευτικών που προσδοκούν οφέλη σχετικά με το επάγγελμά τους (έμμεσα ή άμεσα) γεγονός που επαληθεύεται και από την διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τη σχέση της επαγγελματικής εξέλιξης του εκπαιδευτικού και των διαδικτυακών κοινοτήτων. Χαρακτηριστικό είναι το πολύ μικρό ποσοστό των εκπαιδευτικών που προσδοκούν προσωπική & επαγγελματική καταξίωση από τις κοινότητες στις οποίες συμμετέχουν. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως εξής: λόγω της φύσης του επαγγέλματος και του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, η καταξίωση του εκπαιδευτικού περνάει κατά κύριο λόγο μέσα από την ενδοσχολική κοινότητα (και της σχέσης που αναπτύσσει με τους μαθητές, τους γονείς και τους συναδέλφους). Από την στήλη X² παρατηρείται πως η επιμόρφωση στις ΤΠΕ σχετίζεται με την διάθεση συμμετοχής

στην κοινότητα για αναζήτηση νέου εκπαιδευτικού υλικού ($X^2=4,169$, $df=1$, $p=0,041$), ενώ η ύπαρξη μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών σχετίζεται με την διάθεση συμμετοχής στην κοινότητα για βελτίωση των δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού ($X^2=6,849$, $df=1$, $p=0,009$), τον εμπλουτισμό των επιστημονικών του γνώσεων ($X^2=4,085$, $df=1$, $p=0,043$) και την συνεργασία με άλλους συναδέλφους ($X^2=8,301$, $df=1$, $p=0,004$).

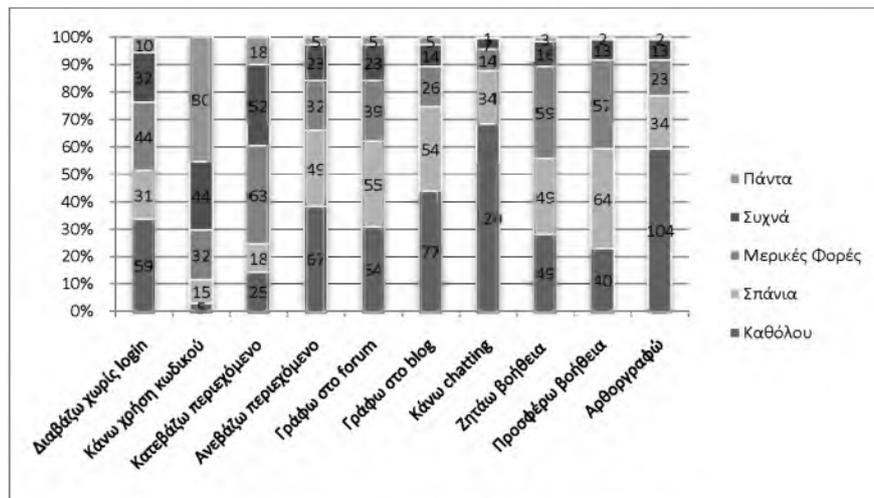
4.3 E2: τρόπος χρήσης των διαδικτυακών υπηρεσιών στις κοινότητες

Για την διερεύνηση του 2^{ου} βασικού ερωτήματος χρησιμοποιήθηκαν 5 ερωτήσεις, εκ των οποίων 1 ερώτηση κλίμακας Likert 5 επιπέδων (Γράφημα 1) και 4 ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών (Πίνακες 11, 12):

Ερ.1: Πως χρησιμοποιώ τις Υπηρεσίες τις Ιστοσελίδας;

Ερ.2/3: Αν κατεβάζω/ ανεβάζω, τι περιεχόμενο κατεβάζω ανεβάζω;

Ερ.4/5: Αν προσφέρω/ζητάω, σε τι θέματα προσφέρω/ζητάω βοήθεια σε/από συναδέλφους;



Γράφημα 1: Τρόπος Χρήσης Ιστοσελίδων

Η ερώτηση «Ερ.1» του E2 στόχευε κυρίως σε μια ποιοτική προσέγγιση στο τρόπο χρήσης των συγκεκριμένων ιστοσελίδων από τους εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα (Γράφημα 1), παρατηρούμε πως οι χρήστες προτιμούν να συνδέονται στις ιστοσελίδες με το κωδικό τους, κάτι που ενισχύει το ρόλο αυτών των ιστοσελίδων ως δυναμικές ηλεκτρονικές κοινότητες. Οι χρήστες επίσης προτιμούν κυρίως να κατεβάζουν περιεχόμενο από τις ιστοσελίδες σε σχέση με το να ανεβάζουν περιεχόμενο, γεγονός που μπορεί να οφείλεται σε έλλειψη δεξιοτήτων, σε έλλειψη προσωπικών και επαγγελματικών κινήτρων, κ.ά., κάτι που όμως δεν ενισχύει το χαρακτήρα της συμμετοχικότητας σε μια κοινότητα, δεδομένου πως ένας από τους παράγοντες αποτυχίας είναι και το μεγάλο ποσοστό χρηστών ως αναγνώστες (Kostas

& Sofos, 2010). Το γεγονός αυτό όμως αντισταθμίζεται από την επιλογή άνω του 50% του δείγματος, τόσο στο να ζητάει, όσο και στο να προσφέρει βοήθεια σε άλλα μέλη της κοινότητας. Αναφορικά με τις υπηρεσίες επικοινωνίας παρατηρείται μεγαλύτερη χρήση παραδοσιακών μέσων όπως το forum σε σχέση με τα ιστολόγια ή με σύγχρονες μορφές επικοινωνίας όπως τα chat rooms. Τέλος, υπολογίστηκε στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στην ύπαρξη μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών και τον βαθμό χρήσης του ιστολογίου (blog) της κοινότητας από τους εκπαιδευτικούς ($X^2=11,316$, $df=4$, $p=0,023$).

Πίνακας 11: Download/Upload Εκπαιδευτικού Περιεχομένου

Τι Είδους Περιεχόμενο Κατεβάζω/Ανεβάζω στην Ιστοσελίδα*	Συχνότητα (%**)
Κείμενα	137/92 (77,8/52,3)
Παρουσιάσεις	110/46 (62,5/26,1)
Ιστοσελίδες	70/30 (39,8/17,0)
Video	56/22 (31,8/12,5)
Ασκήσεις	12/4 (6,8/2,3)
Φωτογραφίες	44/24 (25,0/13,6)

*ερώτηση πολλαπλών επιλογών, **σε σύνολο 176 χρηστών

Πίνακας 12: Βοήθεια από/προς Συναδέλφους

Σε τι Θέματα Ζητάω/ Προσφέρω Βοήθεια στα Μέλη της Κοινότητας *	Συχνότητα (%**)
Τεχνικά	47/31 (26,7/17,6)
Επαγγελματικά/ Συνδικαλιστικά	28/10 (15,9/5,7)
Διδακτικά/ Παιδαγωγικά	121/103 (68,8/58,5)

*ερώτηση πολλαπλών επιλογών, **σε σύνολο 176 χρηστών

Οι ερωτήσεις «*Ερ.2/3*» του **E2** στοχεύουν στην αποτύπωση του είδους του περιεχομένου που οι χρήστες, είτε μεταφορτώνουν από τις ιστοσελίδες προς δική τους χρήση, είτε διαμοιράζονται με τους υπόλοιπους χρήστες των κοινοτήτων. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 11 η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών διαμοιράζεται περιεχόμενο σε μορφή κειμένου ή παρουσιάσεων. Μια πιθανή εξήγηση θα μπορούσε να είναι, είτε πως το επίπεδο δεξιοτήτων στις ΤΠΕ για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς βρίσκεται σε επίπεδο επεξεργασίας κειμένου και παρουσιάσεων σε σχέση με τη χρήση άλλων μορφών ψηφιακού περιεχομένου, είτε πως ο βαθμός διεύθυνσης των υποδομών ΤΠΕ μέσα στην τάξη είναι ακόμα σχετικά μικρός (Σοφός, 2008), οπότε οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την δυνατότητα να ενσωματώσουν προηγμένο και πολυτροπικό μαθησιακό υλικό στη διδασκαλία τους και άρα η ζήτηση για τέτοιου είδους περιεχόμενο είναι μικρότερη. Οι ερωτήσεις «*Ερ.4/5*» του **E2** στοχεύουν στην διερεύνηση της δυναμικής που παρουσιάζουν οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες σε σχέση με την επαγγελματική συνεργασία και υποστήριξη ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, κάτι που αφορά άμεσα ή έμμεσα την επαγγελματική τους εξέλιξη. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 12, η συντριπτική πλειοψηφία των χρηστών αναφέρει πως ζητάει ή προσφέρει βοήθεια σε θέματα που αφορούν τον πυρήνα του επαγγέλματος, δηλαδή την παιδαγωγική και την διδασκαλία. Το στοιχείο αυτό αποτελεί ένα σημαντικό εύρημα της έρευνας, δεδομένου πως αποτυπώνει το φαινόμενο της «απομόνωσης» του εκπαιδευτικού στη τάξη και την ανάγκη για επαγγελματική υποστήριξη έξω από τα στενά πλαίσια της κοινότητας του σχολείου (Beijaard et al., 2007; Hargreaves, 2000). Τέλος βρέθηκε να υπάρχει στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ΤΠΕ και της προσφοράς βοήθειας μέσα από την κοινότητα σε παιδαγωγικά/διδακτικά θέματα ($X^2=4,797$, $df=1$, $p=0,029$), καθώς και σε τεχνικά θέματα ($X^2=5,592$, $df=1$, $p=0,018$).

4. Συμπεράσματα

Σε κάθε εκπαιδευτικό και κάθε σχολική μονάδα υπάρχει ένα σώμα άρρηκτης γνώσης: πληροφορίες ανταλλάσσονται, σχολιάζονται και εμπλουτίζονται κυρίως σε άτυπες συζητήσεις και νέα γνώση δημιουργείται από την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών. Τα αποτελέσματα αυτά όμως γίνονται γνωστά μόνο σε ένα στενό κύκλο συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών, οι οποίοι ενώ καινοτομούν δημιουργώντας νέα πλαίσια δημιουργικής και αποτελεσματικής μάθησης, συχνά αποτελούν μειοψηφία βιώνοντας επαγγελματική απομόνωση. Με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, φαίνεται πως οι διαδικτυακές κοινότητες εκπαιδευτικών δυνητικά αποτελούν «χώρο» όπου μπορεί να αξιοποιηθεί η πρακτική γνώση που παράγεται καθημερινά στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης και να αποτελέσει τη βάση για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Θα πρέπει βέβαια να τονισθεί πως παρ' όλα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι διαδικτυακές κοινότητες υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες ως προς την επίτευξη τους (Sofos & Kostas, 2010), που σχετίζονται τόσο με ζητήματα *Θεωρητικής Θεμελίωσης των Διαδικτυακών Κοινοτήτων Πρακτικής (Internet Mediated Communities of Practice - IMCoP)*, όσο και με θέματα *Σχεδίασης* της κοινότητας και *Επικοινωνίας* μέσα στην κοινότητα, καθώς και *Προσωπικών Παραγόντων* που επηρεάζουν τα μέλη της κοινότητας. Τέλος, η παρούσα εργασία θα μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία για μια συστηματικότερη διερεύνηση (και με ποιοτικές μεθόδους) των υφιστάμενων διαδικτυακών εκπαιδευτικών κοινοτήτων, των δυνητικών ωφελειών στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και της πιθανής μελλοντικής τους σχέσης με το ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα.

Βιβλιογραφία

- Andreatos, A. (2007). Virtual Communities and their Importance for Informal Learning. *International Journal of Computers, Communications & Control*, 2(1), pp. 39-47.
- Beijaard, D., Korthagen, F., Verloop, N. (2007). Understanding how teachers learn as a pre-requisite for promoting teacher learning. *Teachers and Teaching*, 13(2), pp.105-108.
- Chavis, D., M., Lee, K., S., & Acosta J., D. (2008). *The Sense of Community (SCI) Revised: The Reliability and Validity of the SCI-2*. Paper presented at the 2nd International Community Psychology Conference, Lisbon, Portugal
- Cornu, B. (2004). Networking and collecting intelligence for teachers and learners. In A. Brown & N. Davis (Eds.) *Digital Technology, communities and education* (pp. 40-45). London: Routledge Falmer.
- Darling-Hammond, L. (1994). *Professional Development Schools: schools for developing a profession*. New York: Teachers' College Press.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. Thousand Oaks, CA:

- Corwin Press.
- Hall, G., George, A., Rutherford, W. (1998). Measuring stages of concern about the innovation: A manual for use of the SoC Questionnaire. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
- Hargreaves, A. (2000). Four ages of Professionalism and Professional Learning. *Teachers and Teaching: History and Practice*, 6(2), pp. 151–182.
- Kilpatrick, S., Barratt, M. and Jones, T. (2003). Defining learning communities. Ανακτήθηκε 1/11/2010 www.crlra.utas.edu.au/files/discussion/2003/D1-2003.pdf.
- Kostas, A., Sofos, A. (2010). *Internet-Mediated Communities of Practice (IMCoPs) A Meta-Analysis of Critical Elements*. Proceedings of the 2nd International Conference on Intelligent Networking and Collaborative Systems (INCOS2010) 24-26 Nov 2010, Thessaloniki, Greece.
- Lloyd, M., Duncan-Howell, J. (2010). Changing the Metaphor: The potential of Online Communities in Teacher Professional Development. In J. Ola Lindberg & Anders D. Olofsson (Eds.) *Online Learning Communities and Teacher Professional Development: Methods for Improved Education Delivery* (pp. 60-76). New York: IGI Global.
- Preece, J. (2000). *Online communities: Designing usability, supporting sociability*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community. Homesteading on the electronic frontier*. New York: Addison-Wesley.
- Schlager, M., Fusco, J., & Schank, P. (2002). Evolution of an online education community of practice. In K.A. Renninger & W. Shumar, (Eds.) *Building virtual communities: Learning and change in cyberspace* (pp. 129-158). New York: Cambridge University Press.
- Schwier, A., R., Morrison, D., Ben D. (2008). *A Comparison of Formal and non-Formal Virtual learning Communities*. Proceedings of the 7th IASTED International Conference “Web-based Education” March 17-19, 2008 Innsbruck, Austria, pp. 321- 325.
- Wenger, E., McDermott, R. A., Snyder, W. (2002). *Cultivating Communities of Practice*. Boston: Harvard Business School Press.
- Whitehouse, P., McClosky, & Ketelhut, D., J. (2010). Online Pedagogy Design and Development: New Models for 21st Century Online Teacher Professional Development. In J. Ola Lindberg & Anders D. Olofsson (Eds.) *Online Learning Communities and Teacher Professional Development: Methods for Improved Education Delivery* (pp. 247-262). New York: IGI Global.
- Windschitl, M. (2002). Framing constructivism in practice as the negotiation of dilemmas: An analysis of the conceptual, pedagogical, cultural, and political

- challenges facing teachers. *Review of Educational Research*, 72, pp. 131-175.
- Γκότοβος, Α. (1990). *Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση: Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γλέζου, Κ., Γρηγοριάδου, Μ. (2010). Ελληνικά Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Κοινωνικά Δίκτυα. Στο: Α. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης & Μ. Δοδοντσίης (Επ.), *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας "Ψηφιακές και Διαδικτυακές εφαρμογές στην εκπαίδευση"* (σσ. 1665-1677). Βέροια-Νάουσα, 23-25 Απριλίου 2010.
- Κρον, F., Σοφός, Α. (2007). *Διδακτική των Μέσων*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2009). Πρόταση για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, Αθήνα 2009. Ανακτήθηκε 1/11/2010 http://www.pi-schools.gr/paideia_dialogos/prot_epimorf.pdf
- Παπαδοπούλου, Ρ., Βασάλα, Π. (2010). Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών μέσω Ηλεκτρονικών Κοινοτήτων Μάθησης. Στο: Α. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης & Μ. Δοδοντσίης (Επ.), *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και Διαδικτυακές εφαρμογές στην εκπαίδευση»* (σσ. 1390-1405). Βέροια-Νάουσα, 23-25 Απριλίου 2010.
- Σοφός, Α. (2008). Στρατηγικές Παρουσίασης Σχολικών Μονάδων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο Διαδίκτυο – Το Παράδειγμα της Αττικής. Στο Αυγερινός Ε., Κόκκινος, Γ., Παπαντωνάκης Γ., Σοφός Α. (Επιμ.), *Επιστήμες της Αγωγής – Νέες Τεχνολογίες: Πρακτικές στον Ελλαδικό Χώρο και Σύγχρονες Τάσεις στην Ευρώπη*, (σ. 273-286), Αθήνα: Μεταίχιμο.

Παράρτημα Α

Url	Όνομα
www.e-paideia.net	Εκπαιδευτική Πύλη με την στήριξη του Ιδρύματος Λαμπράκη
www.e-enosh.gr	Το «στέκι» των εκπαιδευτικών
www.eduportal.gr	Ελληνική Πύλη Παιδείας
www.etwinning.net/el	Η κοινότητα των σχολείων στην Ευρώπη
http://logogreekworld.ning.com	Η Logo στην εκπαίδευση: Μια κοινότητα πρακτικής και μάθησης
http://scienceteachersnet.ning.com	Διδάσκοντας Φυσικές Επιστήμες
http://vlikonet.ning.com *	Υλικό Φυσικής – Χημείας
http://physics8th.ning.com	Δίκτυο των μαθητών του 8ου Γενικού Λυκείου Ιωαννίνων
www.e-selides.gr	Πύλη εκπαιδευτικού υλικού
www.pekp.gr	e-Πύλη Εκπαίδευσης
http://www.o-mikron.gr/	Δίκτυο για τα γλωσσικά θέματα στην εκπαίδευση
http://www.mathematica.gr	Ιστότοπος Μαθηματικών
http://plnict.ning.com	Εκπαιδευτικό Δίκτυο ΤΠΕ-Ε
www.tetradio.gr	Το portal των εκπαιδευτικών
www.e-vliko.gr	Η Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας Δ.Β.Μ.Θ.
http://blinobligatoryeducation.ning.com	Νέες Τεχνολογίες και Μοντέλα Μάθησης στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση
www.epvna.gr	Εκπαιδευτική Πύλη Νοτίου Αιγαίου
www.biologvinschool.gr	Το ηλεκτρονικό περιοδικό για την Βιολογία
http://greeklamscommunity.ning.com/	Ελληνική Κοινότητα LAMS

